

## A VERBÁLISFLUENCIA-TESZTEK MENNYISÉGI ÉS MINŐSÉGI ELEMZÉSÉNEK LEGÚJABB MUTATÓI

Tánczos Tímea

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

*Kulcsszavak:* verbális fluencia, klaszterméret, szám, szétesett klaszterek

*Bevezető:* A végrehajtó funkciók mint terminus az utóbbi években széles körben használt kifejezéssé vált. A figyelem középpontja egyre inkább a frontális lebeny szinaptikus kapcsolataira helyeződik, ami kamaszkorig fejlődik, és nagy szerepe van az önmonitorozási és a kontrollfolyamatok fejlődésében.

*Eszközök:* (1) Betű (fonemikus)-fluencia: A vizsgálati személyeknek három kezdőbetűvel (K, T, A) kell egy percen belül minél több szót mondani. A teszt érzékeny mutatója a frontális sérülés következményeinek. Instrukció: „Mondjon annyi szót, amennyit csak tud K, T, A hanggal kezdődően! Kérem, ne mondjon tulajdonneveket és városneveket, továbbá ne mondja ugyanazt a szót más végződéssel!” (2) Szemantikus (kategorikus) fluencia: Egy perc alatt kell különböző kategóriákból (állat, gyümölcs) mintapéldányokat előhívni. Lehetőséget nyújt a szemantikai rendszer változásainak diagnosztizálására. Instrukció: „Kérem mondjon annyi állat/gyümölcsnevet egy percen belül, amennyi csak eszébe jut!”

*Változók:* (1) Klaszterméret: minden klaszterben a második szótól kezdődően számoljuk. A klaszterméretbe a hibázások is beleszámítanak, illetve azok az ismétlések, amelyek nem egy csoporton belül fordulnak elő. (2) Átlag klaszterméret: a betű- és szemantikusfluencia feladaton is számoljuk. Úgy kapjuk meg, ha az egyes klaszterek méretének összegét elosztjuk a klaszterek számával. (3) Váltások: átmenetek száma a szomszédos klaszterek között, beleértve az egyszavas csoportokat is, mind a betű, mind a szemantikus fluencián – stratégiai keresés és a mentális rugalmasság mutatója. (4) Szétesett klaszterek száma: a betű- és szemantikus fluencián is vizsgáljuk, azok a szavak, illetve szótöredékek, amelyek fonémikusan vagy szemantikailag szétesettek, és minimum egy szó kihagyással visszatérnek az egy perc alatt felsorolt szavak között.

*Módszer:* A betűfluencia feladatban a klaszterek azon sikeresen generált szavak, amelyeknek az első két betűjük megegyezik, pl. kép- két; csak egy magánhangzóban különböznek, pl. kár – kör; rímeknek, pl. firka – birka; homonímák pl. só – show.

A szemantikus fluencia esetében pedig a sikeresen generált szavak egy szemantikus alkategóriához tartoznak pl. háziállatok, kedvencek, vízi állatok.

*Minta:* 1. életkori csoport: 10-14 év (68 fő), 2. életkori csoport: 30-49 év (66 fő), 3. életkori csoport: 50-90 év (67 fő). A mintát egészséges vizsgálati személyek alkották.

*Eredmények:* A fejlődési trendeket tekintve a két fluenciateszt között eltérések vannak. Az előadás bemutatja a klaszterelés és a fent említett változók több korcsoportban kapott eredményeit.

*Következtetés:* Mivel a magyar nyelvű szttenderdek alapfeltételei a pontosabb diagnosztikának és a további fejlesztésnek, fontos a tesztek minőségi és mennyiségi elemzése kisiskolás kortól egészen idős korig, amely a csoportosító stratégiák mérése révén lehetőséget ad a végrehajtó funkciók károsodásának felbecslésére, fejlődési vagy szerzett neurológiai károsodások és figyelmi deficitiek esetében is.